

Zgodovinske drobtinice.

Usmiljena Slovenka.

Leta 563 po Kristusovem rojstvu so od Majotide in Ponta na Dunaj privihrali divji Obiri.*) Tam so si napravili devet velikih taborov, ktere so obdali z pregradami in prekopi. Dvesto petdeset let so sedaj silni Obiri nadlegovali sosednje dežele. Strah je objel vsakega, kateri je le ime Obira čul. Bili pa so Obiri velike rasti, zato je ime skoro obveljalo za poznamlovanje velikana. Še dandanašnji se silna gora na Koroškem veli Obir. Posebno so dosti od Obirov imeli terpeti sosednji Slovenci.

Obiri pa niso bili samo velike rasti in pogumni, ampak tudi neusmiljeni in grozovitni. Ako se je hotel Obir kamo peljati, ni napregel konja ali bika, ampak tri, četiri ali pet slovenskih žen. Te sirotice so mogle kola vleči.

Leta 570 — 590 so Obiri začenjali pobojevati Longobarde. Longobardi so leta 568 iz Panonije odšli v Italijo. Hudo so razsajali trinogi med Longobardi, in marsikteri junak je bil vjet, in v sužnost gnan obirsko. V oni dōbi je bila med mnogimi drugimi vjetimi tudi peterica mladih dečkov iz plemenite rodbine Leupihisčanov. Dolgo let so ti mladi Longobardi nevoljo sužtva mogli preterpeti, in ko so v možko dōbo stopili, je samo enemu sreča poslužila, da je sužtvu ušel. Bilo mu je ime Leupihis.

Zapomnil si je ko mlad človek, da v Italii njegov rod slobodno in slavno živi. K njemu priti je bila tedaj mladenca vsakdanja vroča želja in goreča molitev.

Kadar je po neskončnih štepah panonskih opravljal opravila sužanstva, in ni drugega vidil, kakor nad seboj milo nebo: tedaj je mislil na rajske verte svoje domovine, in kadar je zagledal divje tabore obirskega Kagana, mu z vso močjo pred dušo stopijo krasne veličanske palače longobardskega kralja.

Nekega dne mu obveljá, se skriti v bližnji gošči in svojemu gospodarju uiti. Vzel je lok in tul in malo živeža; noč in dan gazi po gostih dobrih nevedši kodi in kamo.

Kar sreča volka, in glej! divja žival mu služi za voditelja in spremljevalca.

Več dni sta hodila naša potnika po logih in gorah; sedaj Leupihisu zmanjka kruha. S praznim želodcem potuje dalje, ali ker glad ga presili, napne lok in hoče volka ustreliti, da se z njegovim mesom prerediti.

Ali volk se umakne strelu in zgine pred očmi Leupihisovimi. Leupihis sedaj ne vé, kam bi se obrnil; glad mu vzame sledojo moč in ga skruši na zemljo. Opešan vès zaspí, in glej! v sanji vidi možá, kateri mu reče: „Vstani spajač! in potuj proti oni strani, proti kateri so tvoje noge obrnjene, ker tam je Italija, kamor priti želiš.“

Hitro vstane Leupihis, potuje proti oni strani in pride do krajev, v katerih so ljudi stanovali.

Živeli pa so v teh krajih Slovenci. Starovična ženka zagleda našega potnika, in hitro zapazi, da je begún in da je lakoten. Usmili se ga, skrije ga v svojem hramu, daja mu na skrivnem pomalem hrane, da bi naglo nasíten svojega življenja ne zgubil. Ko je popolnoma moč zadobil in že bil prikladen za daljno potovanje, mu je dala živeža na pot in pokazala mu pot na Italijansko.

V malo dneh pride v Italijo, in najde hram, v katerem je bil rojen. Bil pa je hram že vès s ternjem zaraščen. Poseka ga in na visokem jesenu obesí svoj tul. Prijatli so mu pomagali hram popraviti. Vzel si je potem pridno ženko, in je rodil Arihisa, Arihis pa Varnefrita, Varnefrit pa z svojo ženo Teudelindo Pavla, kateri je pozneje dobil ime Diakon, leta 730 v današnjem Čividatu. Pavla Diakona pozná vsak izobražen človek. Bil je eden naručenejših mož osmega stoletja, ktereга je v veliki

časti imel mogočni cesar Karl s priimkom Véliki, strah in premagavec Slovincov.

Pisal je med mnogimi drugimi: „Zgodbo Longobardov“ in v 38. odseku četrte knjige sam popisuje od mene tukaj priobčeno povestico.

Umerl je 13. aprila 787 v kloštru monte Kasinskem, ktereга slaven ud je slednjič bil.

V svoji knjigi omenuje večkrat Slovincov, med drugimi tudi s hvaležnim sercom, da je usmiljena gostojubna Slovenka njegovemu prededu rešila življenje. Slava slavni ženi slovenski!

Davorin Terstenjak.

Pisma o Slovincih in Slovenkah.

II.

Preljubi moj!

Nemški potopisci so večkrat že grajali nesnažnost Slovincov. Jaz Te hočem danes peljati v kraj, kjer stolujete snažnost in čistost. Od dereče Drave, ako začneš pri Ptuji prek do Mure, najdeš gričast in goričast svet. Griči so večidel pokriti s sladkimi tersmi. Vmes tudi nahajaš zelene gaje in rodovitne dolinice. Celi kraj se res po pravici veli „slovenski raj.“ Ljudi mu tudi pravijo: mali Stajer. Prebivavci se velijo Pešničarji in Šavničarji, po rekah, ktere tečete skoz ta kraj.

Poleti jih vidiš oblečene v bele platnene berguše, in čez nje visí snažna srakica ali robača. Berguše, ako besedo v nemški jezik prestaviš: „Schenkelkleid“, pomenijo oblačila „okoli beder.“

Današnje stoletje je stoletje jezikoslovstva; privoli tedaj, ker vse jezikosluje, tudi meni to veselje.

V nemškem jeziku, to je, staro-visoko-nemškem, pomeni bruch, lumbare, femoralia, v anglosaksonskem: brôk. Stari Vlahi so to oblačilo imenovali: Craccae. Brouch, brôk, toraj pomeni bedro, Medjimurci še pravijo berge, in mislijo na bedra; beseda je toraj obče blago indogermanskih jezikov, kakor mediški kantiis, in slovenski kontušek, in berguše, bergeše so ravno tako dobro slovenske, kakor braccæ vlaške. — Kaj pa pomeni srakica? Pojdi od Šavnice do škotskih planin, dalje v zemljo, kjer najboljše lešnjiki rastejo, v staro Škandinavijo. Tam bodeš najšel: sarch, sekr, toga, tunika, indusium. Dalje obiši še stare severne Friese in Este, tam ti bojo povedali, da serk, sârk pomeni Hemd, robačo (srajco). Ker stari Šavničarji in Tešničarji gotovo niso nagi hodili, ali pa v Škandinavijo in na Škotske planine po srakice; je tedaj ta beseda sopet obče blago indogermanskih narodov in ne dokazuje, da bi Šavničarji in Pesničarji bili potomki Škotov in Škandinavcov, kakor halužki kontušek ne pouterjuje, da bi Halužani bili potomki mediških Sarmatov.

Vendar Tebi ni mar za takošne učene reči; Ti se rad smejaš, zato Te nečem z etimologiami nadlegovati.

Smejaj se tedaj! Šavničarji imajo prekratke robače, Pesničarji pa predolge srakice. „Medium tenuere beati“ — in glej! ravno prave dolgosti jih nosijo dravski Poljanci. To so edini Slovenci na Štajerskem, kateri še nosijo narodno obleko, akoravno tudi med njimi že najdeš kozje repce, katerim so „pantalune“ ljubše, kakor poštene berguše. Takšni „kozji repci“ pa tudi radi sadokajo. Jeli si že čul kadaj slovensko besedo sadokati? Gotovo ne. Vendar jo poznajo slovenski Šavničarji. „Krava sadoka“, „konj pa rita.“ Sedaj veš, kaj sadokati pomeni.

Ti sadokači grejo včasih v bližnje mesta, in tam rudeče in žolte krogle potakajo po zelenih mizah, domá pa se jočejo jaslice in korita. Da bi jih odnesel črni mav! Pa že spet nova beseda? Kaj je mav? Mav je po narodnih povestih ne keršena duša, ktera se v črnega tiča spremeni. Rusini poznajo hude duhe mavke. Lehko je sorodna z nemškim Mōwe.

*) Obiri = Avari.